

kında bilgi sahibi olmak gibi. Beyzâvî ve Ebüssüüd gibi müfessirler de aynel-yakîni en kesin bilgi mertebesi kabul ederler (*Envârü't-tenzîl*, IV, 691; *Tefsîr*, IX, 196).

Sûfiler aynel-yakîn teriminin, yukarıda ifade edilen ve objektif bilgileri içeren mânasına ilgisiz kalarak bu terimi keşf ve ilhama meydana gelen tasavvufî yahut sübjektif bilgi ve vahiy yoluyla elde edilen bilgi anlamında kullanmışlar; böylece ilme'l-yakîni peygamberler ile keşf ve ilhama mazhar olmuş ve ilere inhisar ettirmişlerdir. Hücvîrî, sûfilerin aynel-yakînden ölüm hakkındaki bilgileri kastettiklerini belirtir. Ona göre aynel-yakîn, ölüme hazırlanmış olan âriflerin üns sayesinde kazandıkları özel bir makam olup yakîni makamların ikincisini teşkil eder (*Keşfü'l-mahcûb: Hakkikat Bilgisi*, s. 533).

BİBLİYOGRAFYA :

et-Ta'rifât, "aynel-yakîn" md.; Tehânevi, *Keşşâf*, "yakîniyyât" md.; *Müsned*, I, 215, 271; Buhârî, "Tevhîd", 24; Hücvîrî, *Keşfü'l-mahcûb* (Uludağ), s. 533; Kuşeyrî, *Kuşeyrî Risalesi* (trc. Süleyman Uludağ), İstanbul 1981, s. 219-220; İbnü'l-Cevzî, *Zâdü'l-mesr*, IX, 220; a.mlf., *Nüzhetü'l-a'yün*, s. 634-635; Fahreddin er-Râzî, *Tefsîr*, VII, 37, 40; XXXII, 79; Beyzâvî, *Envârü't-tenzîl*, İstanbul 1282-83, IV, 691; İbn Haldûn, *Şifâ'ü's-sâ'il* (nşr. Muhammed b. Tâvî et-Tançî), İstanbul 1957, s. 45; Şeyhzâde, *Hâşiye 'alâ Tefsîri'l-Kâdî Beyzâvî*, İstanbul 1282-83, IV, 691; Ebüssüüd Efendi, *Tefsîr*, Beyrut, ts. (Dâru İhyâit-türâsî'l-Arabî), I, 33; IX, 196; Ebü'l-Bekâ, *el-Külliyât*, Bulak 1281, s. 389-390; Elmallı, *Hak Dini*, I, 201; IX, 6059; *el-Mu'cemü'l-şâfi*, s. 1251-1252; Cemil Salibâ, *el-Mu'cemü'l-şâfi*, Beyrut 1982, II, 112.

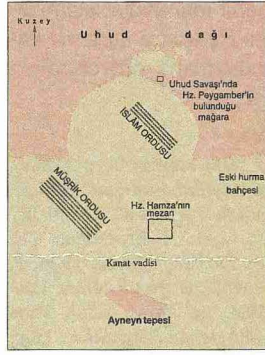
YUSUF ŞEVKİ YAVUZ

AYNEYN

(عينين)

Hz. Peygamber'in Uhud Savaşı'nda okçuları yerleştirdiği tepe.

Adını, eteğinde bulunan iki su kaynağından (ayn) aldığı tahmin edilen Ayneyn tepesi, Medine'nin 5 km. kuzeyinde Uhud dağına çok yakın bir mevkiye bulunmaktadır ve aralarında Kanat vadisi yer almaktadır. Uhud Savaşı'nda (625) Hz. Peygamber sol tarafına aldığı bu tepeye, düşman kuvvetlerinin arkadan saldırmalarını ve Medine'ye girmelerini önlemek için Abdullah b. Cübeyr kumandasında elli kişilik bir okçu birliği yerleştirmişti. Bundan dolayı kaynaklarda "Cebelü'r-rumât" (okçular tepesi) diye de anılır. Hz. Peygamber'in kesin emrine rağmen okçuların burayı terketmesi savaşın neti-

Ayneyn tepesinin krokisi

cesini değiştirdiği için bu güne "yevmü Ayneyn", bu yıla da "âmü Ayneyn" (Buhârî, "Meğâzî", 23) denilmiştir (daha geniş bilgi için bk. UHUD GAZVESİ). Ayrıca Bahreyn'de Ayneyn adını taşıyan bir akarsu, Yemen'de de bir dağ bulunduğu kaynaklarda zikredilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Meğâzî", 23; İbn Hişâm, *es-Sire*, III, 62; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 39-42; Taberî, *Târîh* (Ebü'l-Fazl), II, 507-510; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, IV, 173-174, 180; M. Hamîdullah, *Hz. Peygamberin Savaşları ve Savaş Meydanları* (trc. Salih Tuğ), İstanbul 1981, s. 104, 108-114.

AHMET ÖNKAL

AYNÎ, Ayıntablı

Ayıntablı Seyyid Hasan
(1766-1837)

Manzum lügati ve tarih düşürmesiyle meşhur olan divan şairi.

Dürrü'n-nizâm adlı eserindeki bir kayıttan Antepli Dikeçzâde Hasan Çelebi'nin oğlu olduğu anlaşılan şair, *Nazmü'l-cevâhir*'inde 1180 (1766) yılında Ayıntab'da (Gaziantep) doğduğunu bildirmektedir. Yine burada, yirmi yaşlarında okumaya ilgi duyduğunu, şiire dair bilgileri öğrendikten sonra 1790'da İstanbul'a gidip şairler arasında kendisini gösterdiğini ifade etmektedir. Esad Efendi *Bağçe-i Safâ-endeûz*'da onun memleketinde kunduracı çıraklığı yaptığını söyler. Şeyhülislâm Ârif Hikmet, Ayıntab'daki ayaklanmalardan korkarak 1783'te Maraş'a geçtiğini, burada dört yıl kaldığını, ayrıca Elbistan ve Dârende'de ikişer yıl ikamet ettiğini kaydeder. Ancak Fevziye Abdullah Tansel Aynî'nin Dârende'deki ikametini bir yıl olarak göstermektedir (*İA*, II, 73-74).

Aynî'nin İstanbul'a geldikten sonra 1791'de Sultan Ahmed Medresesi'ne devam ettiği, Galata Mevlevihânesi'nin ta-

miri münasebetiyle yazdığı tarih kıtasını nakleden Cevdet Paşa'dan öğrenilmektedir. Ârif Hikmet'in verdiği bilgilerden, Aynî'nin burada mantık ve riyâziye dersleri gördüğü anlaşılmaktadır. Yine Ârif Hikmet, onun Dürrizâde Mehmed Ârif Efendi'nin ikinci defa şeyhülislâm oluşuna düşürdüğü tarih dolayısıyla *mülâzemet** e nâil olduğunu ifade eder. Nitekim *Dürrü'n-nizâm*'da da yedi yıllık medrese tahsilinden sonra 1210'da (1795) evlenip aynı yıl mülâzım olduğu, üç yıl sonra ise kadılığa geçtiği ve on beş yıl kadı olarak hizmet ettiği kayıtlıdır. Saraya ve devlet ricâline sunduğu şiirler Aynî'nin ikbalinde şairliğinin önemli bir rol oynadığını gösterir. Nitekim bir çocuğunun doğumu münasebetiyle II. Mahmud'a sunduğu kaside dolayısıyla padişah tarafından mücevher nişanla taltif edilerek "mümeyyizü's-suarâ" tayin edilmiştir (1251/1835). Hicrî 1252 yılını tebrik maksadıyla yazdığı tarih şiiri de mülkâfatlandırılmıştır.

Aynî'nin ilk görevi Rumeli Kazaskerliği Dairesi'ndedir. Kısa bir süre Matbaa-i Âmire musahhihliğinde de bulunduktan sonra Tayyar ve Râmiz paşaların *hâfız-ı kütüb**lük hizmetlerine girmiştir. Son olarak 1831'de Bâbü'l-deki memurlara Arapça ve Farsça okutmakla görevlendirildi (Fatin, s. 309). S. N. Ergun, Esad Efendi'nin Aynî hakkında *Tezkire*'sinde yer alan kasıtlı ve küçük düşürücü ifadelerini nakletmişse de bu ithamlara katılmadığı anlaşılmaktadır; hatta Esad Efendi'nin şairin *Sâkinâme*'sine yazdığı takrizde onu takdir ettiğini belirtmektedir (bk. *Türk Şairleri*, II, 602-607). Yine S. N. Ergun, Aynî ile Sürürî'nin birbirlerine çirkin hiciveler yazdıklarını da kaydetmektedir. Ancak *Hezeliyyât-ı Sürürî*'de (s. 138-152) görülen bu hicivelere Aynî'nin verdiği karşılıklar elimizde yoktur.

Aynî İstanbul'da ölmüş ve Galata Mevlevihânesi'ne gömülmüştür. Bazı kaynaklar biraz da bu sebeple onun Mevlevî olduğunu kaydederlerse de bizzat kendisi *Dürrü'n-nizâm*'ında Celvetî, *Nazmü'l-cevâhir*'inde ise Nakşî olduğunu açıkça bildirmektedir. Anlaşıldığına göre önce Bursa'da İsmail Hakkı Bursevî'nin halifelerinden Hikmetizâde'ye intisap ederek Celvetî, daha sonra ise Nakşî olmuştur.

Devrin divan şairleri arasında dikkate değer bir şahsiyet olan Aynî, A. H. Tanpınar'ın belirttiği gibi, bâriz bir Şeyh Galib tesirini asrındaki şiir modalarıyla ol-